

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

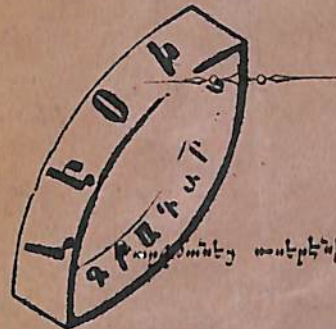
Adapt — remix, transform, and build upon the material

660
1274

1999

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՎԷՊ

ՅՐ. ԳԱՐԻԱ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ ՍԱՀԱԿԱՆՑ

ՏՓԻՍ

Տպարան Յովհաննու Վարդիրոսեանց

1877

Լեռ
1274

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՎԷՊԵՆ

Թարգմանեց ասերէնէն

1871

ՕՐ. ԴԱՐԻԱ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ ՍԱՀԱԿԵԱՆՅ

Տ Փ Ի Ի Ս

Տպարան Յովհաննիսի Մարտիրոսեանց:

1877

քա շատ սակաւաթիւ էին: Մեր տանտիրիներ և նորա աղջիկները ամբողջ օրը յօրանջելով ձիակաթ էին խմում, պատշգամբում իրանց տեղերում նիրհում էին և անհամբեր սպասում էին շաբաթ օրին: Այդ օրը կառք էր ուղարկւում քաղաք, որով գալիս էին աստիճանաւոր հիւրեր, որոնք մինչև կիւրակի երեկոները ազատ էին, նոյնպէս և հարուստ վաճառականների որդիք, որոց հետ նոքա ձանձրութիւնից ստիպուելով՝ ծանօթացան: Ամենից անտանելի օրը ինձ համար կիւրակէն էր: Սկզբի կիւրակէները սկսուեցաւ աղմուկ, ծիծաղ, դատարկաբանութիւն, անմիտ զրոյցները շարունակուում էին առաւօտից մինչև զիշերը: Հետեւեալ կիւրակէները փոքր ինչ հանդարտեցան, իսկ վերջինները՝ ամբողջ ընկերութիւնը պարապութիւնից շարունակ յօրանջում էր. պարել չէին կարող, որովհետեւ խիստ շոգ էր. խօսելու բան չունէին, իմ օրիորդներս սովոր չէին ոչ կարդալու և ոչ օրինաւոր պարապմունքի. և նեղարտութիւնից հողիները դուրս էին գալիս, երբ խնջոյք ու հանդէս չունէին:

Հիւրերի մէջ Բօրիսենկօ անունով մի երիտասարդ կար, որ մի հարուստ ցորնալաճառի որդի էր: Նորա հայրը մեռաւ, թողնելով իւր որդուն երկու միլիօն փող, և ոչ մի կրթութիւն չտուեց նորան: Բօրիսենկօն հազիւ կարդալ գիտէր. հօր կենդանութեան ժամանակ նա տակից խուզում էր մագերը, անշուք շորեր էր հագնում, չէր համարձակում առանց հօր գիտութեան ոչ մի կոպէկ ծախսել և ոչ էլ տանից ոտք դուրս գնել: Հօր մահից յետոյ նա

բերել տուեց տասներկու ձեռք նորաձև հագուստ, արկիւնիւրով գոյնգոյն ձեռնոցներ, մորուքը սափրեց, մագերը գանգրեց և կարծեց, թէ արդէն դառել է մի լուսաւորեալ երիտասարդ: Նա խիստ ծաղրելի էր, և այդ չէր նկատում ինքը: Մեր օրիորդները և նոքա մայրը անխնայաբար ծիծաղում էին նորա վերայ իրանց հիւրերի հետ միասին, ազահութեամբ ուտում էին այն քաղցրաւենիները, որ նա համարեայ փթերով բերել էր տալիս Բաբոնից և Պետերբուրգից, վայելում էին անանասները և հազուադիւս պտուղները, որոնք, ինչպէս նա երդւում էր, ամէլ էին նորա ջերմասենեակներում, որ նա մի ամիս առաջ սարգել էր: Նա իբրև մի լուսաւորեալ տղամարդ, հնարում էր ամենատեսակ բաւականութիւններ մեր օրիորդների համար: Մի անգամ նա բերեց մի թանկագին հրաձիգ փամփուշտ, և քիչ էր մնում, որ այրի ամբողջ տունը և իրան սպանի, որովհետև վերելից կրակ տուեց պատրոյցներին. բարեաղտաբար նոքա թրջուած էին, որովհետև նա նորանց ամբողջ զիշերը խտտերի մէջ էր թողել այդ պատճառաւ նոքա իսկոյն չբռնկեցան, այլ միայն երբ նա արդէն մի քանի քայլ հեռացել էր և խանձեցին նորա միայն մագերը: Սրիորդները արգելեցին նորան հրաձգութիւններով պարապել և սկսեցին պահանջել նորանոր զբօսանքներ: Վերջապէս մի կիւրակի նա եկաւ ծածկած կառքով, որի լուսամտի վարագոյններն էլ ծածկած էին: Կառքից դուրս թռչելով նա հրամայեց պաշտօնագրեւտ հագած ծառային, որ նստած էր կառավարի մօտ, ոչ ոքի մօտ

չթողնել կառքին և մօտեցողին վռնտել և յետոյ հանդիսաւոր կերպով շտապեց դէպի սանդղաները:

— Ի՛նչ, մեզ է՞լ վռնտի, ինչ լաւ բաներ էք ասում, ձայնեցին առաջ վազելով օրիորդները:— Լաւ, Բարսեղ Աթանազիներան:

— Բարսեղ Աթանազիներանը սաստիկ շփոթուեց և քթի տակ փնթփնթաց:

— Ամենից աւելի հէնց դուք չպիտի տեսնէք մինչև չգուշակէք, թէ ինչ եմ բերել: Նստ հետաքրքրական բան է, և չէք կարող երևակայել թէ ինչ է նա. բաւական կմնաք: Ձէ, չեմ ասի, այլ կը ցոյց տամ՝ երբ կ'գուշակէք:

Օրիորդները ոչ մի կերպ չկարողացան գուշակել և բանը նորանով վերջացաւ, որ Բարսեղ Աթանազիներանը սրահից վազեց և կառքից մի փոքրիկ կենդանի հանելով, նստացրեց նորան իւր ուսի վերայ և տարաւ վերև: Նորա ընկերոջ մենք առաջ երեխայ կարծեցինք, բայց աւելի մօտից զննելով տեսանք, որ դա մի թզուկ էր և այն էլ շատ նշանաւոր թզուկ: Նորա բոլոր անդամները բոլորովին համապատասխան էին միմեանց. ձեռքերը, ոտները խիստ փոքր ու պնդակազմ էին. հինգ տարեկան երեխայի հասակ ունէր: Գլուխը ուրիշ թզուկներից անձոննի մեծ չէր, այլ այնքան, որքան լինում են մանուկների գլխները մարմնոյ հետ համեմատելով: Կեղծի գծագրութիւնը տգեղ էր, բայց անշուք ու զգուշ չէր: Նորա փոքրիկ գորշ աչքերը համարձակ ու սրատես էին. լայն բերանը ծիծաղելի կեր-

պով ժպտում էր և այդ ժպիտը կարծես թէ շարժում էր բոլոր մկանունքները: Նիկափայլ մազերը, որոնք հիւսած ու օծած էին, զանգրացած էին ոչ խարի բրդի նման: Երբ Բարսեղ Աթանազիներանը թողեց նորան, թզուկը ուղղուելով կանգնեց և սկսեց նայել բոլոր խմբին:

— Հը, տեսնում է՞ք հսկային: Եւ ինչ վարպետ է զուարճացնելում: Մօտ օրերումս զտայ սորան, տիկինի պէս հազցրի և բերի ձեզ մօտ, տիկիններ, նայեցէ՛ք, լաւը չէ: Սա վեց հատ այդպիսի մետաքսեայ շապիք ունի, նոր ձևի կարած, և Լիօնեան ամենամաքուր թաւշից բաձկոն. նայեցէ՛ք:

Օրիորդները խոստովանեցին թզուկի երկնագոյն շապիկի կտորի և թաւշեայ բաձկոնի ազնուութիւնը:

— Ժապաւէնն էլ զուտ ոսկուց է: Մենք վատ բանի փող չենք տալ: Ա՛յ դու սրիկայ, ինչ բաղտաւոր չնս, փուչ կենդանի:

— Բաղտաւոր եմ, պատասխանեց թզուկը, ըստ երևութին բոլորովին չ'վերաւորուելով յիշեալ ածականից:

— Իսկ ո՞վ բաղտաւորեց քեզ, ո՞ւմն ես պարտական շորհակալ լինելու, գիտնա այդ:

— Ի՛նչպէս չիմանամ, քանի որ դուք օրը քառասնիցս քառասուն անգամ յիշում էք նորան:

— Հա, հա, հա, քառասնիցս քառասուն անգամ, ինչ խեղկատակ է, հիացած ձայնեցին իմ օրիորդներս:

— Ես ձեզ վաղ ասացի, որ խեղիատակ է և արքայախայել զուարճախօս: Աննա Յովհաննիսեանը անցեալ օր ձեզ պատմում էր, որ հին ժամանակները մեծ մարդիկ, թագաւորներն ու թագուհիք իւրեանց մօտ թզուկներ էին պահում:

— Որտեղից ձեռք բերիք դորան, Բարսեղ Ա թանազինեան, ասացէք խնդրում ենք, ա՛խ, դա որքան սիրելի է, հիացած ասում էին օրիորդները:

— Ե՛՛յ, պատմիր:

Թզուկի ժպտող դէմքը ծանր կերպարանք ստացաւ:

— Ես չեմ պատմի այդ, ինքդ պատմիր:

— Ի՛նչ, ինձ չե՛ն լսում: Գիտե՞ս ես քեզ ինչ կանեմ: Իմացիր, որ դեռ մօրդ փող էլ չէ ուղարկուած: Թզուկի դէմքը փոխուեց և ընդունեց առաջուայ ծիծաղկոտ արտայայտութիւնը, միայն այդ ժպտը աւելի նենգաւոր էր:

— Թող այդպէս լինի: Ահա, լսեցէք, աղնիւ պարոններ, սկսեց նա, ոտը ոտի վրայ դնելով և շարժելով փոքրիկ ձեռքը, ցուցամատը մեկնած, որով նա երբեմն բրդում էր բարձրահասակ Բարսեղ Ա թանազինեանի ծունկը և երբեմն էլ իւր կուրծքը:

— Հայրիկս սորա հօր բանւորն էր: Լաւ աշաշատասէր, ժրաջան և անձուէր բանւոր էր և մեղք էր նորա համար, որ այնքան ժլատ էր դէպի նա: Մեքենան խանդարուեցաւ. նորան ասացին, թէ նորն է հարկաւոր. նա թէ՛ կ'նորոգեմ այդ: Ասացին

— անխտահելի կ'լինի այդպէս թողնել, աշխատողներին կարող է վնասել, բայց նա լռեց, մտածելով:

որ որքան էլ վնասէ գործաւորներին, նոցա փող չէ տալ, իսկ փողերը պէտք կ'գան սև օրուայ համար: Ահա պէտք էլ եկաւ այժմ ինձ մեռաքսեայ ու թաւշեայ ծաղրաշարժ շրերով վարդարելու համար. և այդ միջոցին էլ Բարսեղ Սիմէօնեանը (թզուկը) ինքնահաճութեամբ նայեց իւր շուրջը ուղղուելով, որով պատճառեց մի նոր բարձրաձայն ծիծաղ:

— Ուրախ են գեղեցիկ օրիորդները, ուրախ են, բայց ո՛չ ամենքը, ասաց նա, տեսնելով, որ ես չեմ ծիծաղում: Այսպէս, երբ հայրս բանեցնում էր մեքենան, մի բան ճաքեց նորա մէջ, լծակներ թէ ինչ էր կոտրուեց և սուր ծայրով դիպաւ հօրս կրծքին: Յայտնի բան է, մարդս մեքենայ չէ, որ նորոգես:

— Եւ չնորոգեցի՞ն, ծիծաղելով հարցրեց Բարսեղ Ա թանազինեանը:

— Ո՛չ, էլ բանի պէտք չեղաւ, միայն պէտք էր արկղի մէջ փակել և թաղել գետնի տակ: Սորա հայրը այդպէս էլ որոշեց և երբ մայրիկս ողբալով դիմեց նորան՝ իբրև մի մեծ ողորմութիւն մի ուրբլի տուեց թաղման համար: Յայտնի բան է, մօրս արածը յիմար էր ու կոպիտ, նա փոխանակ ողորմած ձեռքը համբուրելու, երեսին խփեց մանէթը. զզացմունք ունէր: Մեր հօրը թաղելուց յետոյ սկըսանք անհայր ապրել: Մենք ապրում էինք երբեմն ցամաք հացով, երբեմն էլ հաց ու դատարկ արգանակով: Բացի ինձանից հինգ հոգի կային մեր տանը: Հօրս կենդանութեան ժամանակ, խելօք մարդիկ ա-

սում էին նորան, որդուդ ձեռնածուներին տուր, շատ փող կ'հաւաքես դորանով և յիրաւի ո՞վ չէր տայ ինձ մեծ գումար: Այո, յիմար էր հանգուցեալը. «ես չեմ կամենում, ասում էր նա, որ իմ երեխիս վերայ ծիծաղեն»: Այսպէս երբ նա մեռաւ, մայրս, յայանի բան է, իբրև. կին չէր կարող մարդուց խելօք լինել, նոյնպէս չկամեցաւ լսել ո՞չ մի խորհուրդ ինձ մի տեղ տալու. աւելի լաւ է, ասում էր, ցամաք հաց կուտեմ, քանի ձեռքեր ունիմ, քան երեխաս ծաղրուծանակ կ'դարձնեմ: Այսպէս ահա նա ինձ այսքան տարի թշուաւ թողեց: Ես ինքս էլ, տանութ տարեկան լինելով թէև ընդունակ էի, բայց այդպիսի ծնօղներից ոչինչ խելք չկարողացայ սովորել և իմ լաւն ու վատը չէի իմանում և երբ պատահում էր ինձ հետ խօսում էին դորա մասին, դեռ նեղանում էի էլ անխելքութիւնիցս: Մօրս օգնելու համար ես սովորեցի ասոյնէգործութիւն և մեծ քրօջս հետ գործում էի ու լաւ էի գործում:

Թղուկի բարակ ձայնը դարձեալ ընդմիջուեց բոլոր ընկերութեան բարձրաձայն ծիծաղով:

— Տխրադէմ օրիորդ, ինչո՞վ կարող եմ զուարձացնել ես ձեզ, ձեզ այն էլ ծիծաղելն չթուաց, որ ես ասոյնէգործէի:

— Հա՛, հա՛, հա՛, ասոյնէգործ, վայ թուլացայ, գոռգոռում էր Բարսեղ Աթանազիներանը, բայց շուրեր չե՞ն կարել:

— Կարել եմ, պարապել եմ քրօջս հետ բոլոր կանացի պարապմունքներով, բացի նորանից միայն, որով օրիորդներն են պարապում:

— Բայց ի՞նչ արհեստով են պարապում օրիորդները:

— Յայտնի է թէ ինչով:

Եւ Բարսեղ Սիմէօնեանը ձգուեցաւ բազկաթոռի մէջ, ձեռքերը ծալեց, մազերն ուղղեց, յետոյ էլ ձեռքերը ծալեց, վեր առաւ գիրքը, թոյլ թոյլ մի քանի թերթ շուռ տուեց, կրկին ծալեց ձեռքերը և յոգնած մարդու ամենածիծաղելի դիրքով մնաց նստած մի քանի րոպէ: Վերջապէս վերկացաւ, կանգնեց պատուհանի առաջ, իբրև հայելի ընդունելով նորան և սկսեց վարպետութեամբ ներկայացնել, թէ ինչպէս օրիորդները սանրուում են, հագնուում են, միևնոյն ժամանակ ուղղելով դեպ'ի աղախինը բարկացող հայացքներ, կոպիտ բառեր և երբեմն էլ կմշտելով նորան: Նորա մնջկատակութիւնը այնքան մօտ էր բնականին, որ ես սրտանց ծիծաղեցի. ծիծաղեցին և իմ օրիորդները, միայն կեղծ ծիծաղով:

— Կամենում էք փիլիսոփայութիւն էլ անեմ, յանկարծ դարձաւ նրանց ստրկական խոնարհութեամբ:

— Խելքիդ զօռ տուր, լաւ ծիծաղ կ'լինի, ձեռքերը շփելով ասաց Բարսեղ Աթանազիներանը:

Թղուկը ծանրախոհ կերպարանք տալով իւր դէմքին, իւր փոքրիկ մատը ճակատին դրաւ:

Ես այժմ հասկանում եմ, թէ ինչու աշխարհումս մարդիկ լինում են զանազան հասկացողութիւնների տէր, ասաց նա, ծանր և գոռոզ ձայնով, զորօրինակ եթէ միքանիսի մօտ միևնոյն խօսքն աւսես, նրանցից ամեն ոք կ'հասկանայ իւր տեսակ: Ահա

ինչպէս — ես հէնց այս րոպէին ցոյց էի տալիս թէ օրիորդները ինչպէս են պարապած իրանցով. այստեղ Աննա Յովհաննիսեանը և՛ միւս օրիորդները այլ և այլ կերպ ծիծաղեցան. Աննան ծիծաղեցաւ շատ ուրախ, թէպէտ մի փոքր էլ բարկացաւ. իսկ միւսները շատ տխուր և համարեայ թէ բռնի: Ես կարծում եմ այս զանազանութիւնը նորանից է յառաջ գալիս, թէ Աննա Յովհաննիսեանը զգաց, որ ես բոլորովին նման էի շարժում միւս օրիորդներին: Այդպէս էլ պէտք է լինէր. ում բարկութիւնը չի գալ, եթէ նրան ներկայացնես: Ընդհակառակն միւս օրիորդները շատ տրտում դէմք ցոյց տուին. և եթէ մի փոքր էլ ժպտացին, այն էլ համարեայ ակումայից և ինձ չ'վերաւորելու համար. ըստ որում ինչ ծիծաղ, երբ ոչինչ նմանութիւն չես գտնում իմ ներկայացմանս և նոցա շարժուածքի մէջ:

Թողուկը համակրութիւնս գրաւեց. նա իմ կարծածից շատ աւելի խելօք թուաց ինձ:

— Փիլիսոփայութիւնս դուր չեկաւ, հարցրեց նա նկատելով իւր ունկնդիրների անբնական դէմքերը: Ներողութիւն, ուրիշ բան չգիտեմ: Թող իմ կրթութեան համար վատնուած լինէր չէ թէ ոսկու կոյտեր, ինչպէս ձեզ համար, այլ մի քանի կոպէկ զրամներ, այն ժամանակ ես..... Թողուկի ձայնը դողդողաց և նա փղձկեց:

— Ի՞նչ եղաւ քեզ, Բարսեղ Սիմէօնեան:

— Այն դէպքում ես չոր հացով կապրէի և ոչ թէ այսպէս շապլութեամբ կվտանէի. և թողուկը գրգռուած երեք անգամ պտոյտ եկաւ կրնկի վերայ և դէմ առ դէմ կանգնելով բարձր ձայնով ծիծաղող

խմբին, հպարտ դիրք բռնեց ձեռքերը կանթելով:

— Բայց քեզ ի՞նչպէս գտաւ Բարսեղ Աթանազի-նեանը. դու չվերջացրիր խօսքդ, մտաբերեց նորան օրիորդներից մէկը:

— Ահա ինչպէս. քոյրս շատ ժապաւէն գործելուց կուրացաւ, որովհետեւ վաղուց արդէն նորա աչքերը ցաւում էին. բժիշկն ասում էր, որ խուլէ, պատուիրեց չոր ու տաք տեղ բնակուել, լաւ միս ուտել և գործ չլինել, մանաւանդ ճրագի տակ: Իսկ քոյրս անխելքութեամբ գիշերները երկար նստում էր մեքենայի մօտ և գիտմամբ սկսեց աւելի նուրբ ժապաւէններ գործել, մտածելով, որ աւելի թանգ կ'վաճառէ: Եւ բնակւում էր այնպիսի սենեակում, որի պատերը մամուլ էին ծածկած. ուտում էր երբեմն միայն հաց շորվայով և երբեմն էլ չոր հաց: Ինչպէս ես լսել եմ, շատերի կարծիքով այդ կերակուրը օգտակար է ինձպէսներին, որի համար փառք պիտի տանք Աստծուն. իսկ քրօջս պէտք եղած սնունդը չէր տալիս՝ դարձեալ իւր անխելքութիւնից: Նրբ նա կուրացաւ, մայրս 'ի զուր շատ էր լաց լինում, բայց լացը չի օգնիլ, յետոյ ինքն էր աշխատում երեքիս տեղ. նա էլ շորերը ողորկելիս մրսեց: Վերջապէս մենք երեք օր ոչինչ չկերանք. քոյրս փոքր քրոջս հետ գնաց ողորմութիւն հաւաքելու, ես էլ փոքր եղբօրս հետ գնացի: Այստեղ պատահեց ինձ Պ. Պուրանինը, ազնուականների գլխաւորը, որ ոտարէ ուտելով հոգին տուաւ: Ես նորան դուր եկայ. և թողուկը նորից ուղղուեցաւ: Պ. Պուրանինը բարձր խելքի տէր մարդ էր. նա իսկոյն իմացաւ, որ իմ տեղը եկեղեցու դռան աղքատների մօտ չէ, այլ ինձ

սպասում է մի աւելի նշանաւոր ապագայ. հարցրեց իմ ով լինելու, մօրս մասին և կանչեց իւր մօտ կենալու և ինձնով այնքան ուրախ էր, որ մօրս ռոճիկ նշանակեց, իսկ կոյր քրօջս աղքատանոցը տուաւ, քն մարդը գիտէր գնահատել իրան ուրախացնողին:

— Իսկ ես չգիտեմ մի՞թէ, ապերախտ անասուն, զայրացած զոչեց Բարսեղ Աթանազիսեանը:

— Ես այդ չասացի, բազմերախտ պարօնս: Զեր մասին յետոյ կ'գայ: Երկու տարի մնացի Պ. Պուրանինի մօտ, զո՛հ իմ վեճակից, բայց ո՛չ այնքան, ինչպէս այժմ. Պ. Պուրանինը մեռաւ: Նորա ժառանգ որդին, մի նորասէր երիտասարդ, դուրս արեց տանից ինչպէս ինձ, նոյնպէս և բոլոր այն մարդոց, որոց վերայ Պ. Պուրանինը բարեք ունէր. իսկ ինքը գնաց արտասահման. ես էլ իմ տարի մօրս մօտ կացայ. ապրուստս հոգում էի վաճառականների խնջոյքներում և հարսանիքներում պար զալով: Եւ ես շարունակ մտածում էի, թէ ինչպէս գտնեմ դարձեալ մի այնպիսի բարերար, ինչպիսին հանգուցեալն էր: Բայց բազում չէր յաջողում: Աերջապէս ես լսեցի Բարսեղ Աթանազիսեանի մասին և ինքս ինձ ասացի, կամ նա կամ ո՛չ դք: Ուրիշների խօսքով նա բոլորովին հանգուցելոյ նման էր: Ես խնդրում էի իմ բարերարներին ծանօթացնել ինձ նորա հետ: Նոքա չէին համարձակում, որովհետեւ, ասում էին, Բարսեղ Աթանազիսեանը այժմ միայն լուսաւորեալ մարդոց հետ զօրծ ունի: Շատ մտածելուց յետոյ ասացի մօրս, ինքս կ'գնամ: Նա, ինչպէս և առանցին անգամը Պ. Պուրանինի մօտ թողնելիս, դառնու-

թեամբ լաց եղաւ, և ձեռքը յուսահատութեամբ շարժեց: Այդպէս ուրեմն դիմեցի նոցա ողորմութեանը: Մի առ մի ասացի նորան, թէ ես լսել եմ, որ ձերդ ողորմածութիւնը փող շատ ունի, և չգիտէք թէ ինչպէս ծախսէք և ձանձրութիւնից շուարած էք. վերցրէք ինձ ձեզ մօտ, ես այնպիսի խօսքեր գիտեմ, որից տխրութիւնը տասնաւոր վերստեր հեռու կ'փախչի մեզանից: Իսկ նոքա այնքան ողորմած գտնուեցան, որ ինձ ջուխտ ձեռքով բռնեցին: Ափսոս, որ մի փոքր վաղ չգնացի: Իմ մասին արդէն լսել էին: Այդպէս մենք վճռեցինք և ստորագրեցինք պայմանաթուղթը, որով ամիսը 30 մանէթ ռոճիկ էր նշանակում ինձ և իմ պահանջմանս համեմատ մի տարուան վարձս այս զլիւից էր խոստանում վճարել. ինձ հագցրին: Ամբողջ գիշերը լուսացնել տուին դերձակ-տիկնօջ՝ շորերս հասցնելու համար: Այսօր ինձ վարդարեցին և բերին այստեղ: Եւ թզուկը վերջացնելով պատմութիւնը խոնարհութեամբ գլուխ տուեց նոցա:

— Ո՛հ, շոգ է, կոկորդս չորացաւ, ասաց նա և լռեց:

— Դու ծարաւ կլինիս, ի՞նչ ես կամենում իմել, ջուր թէ կվաս, հարցրեց տանտիկինը:

— Իմօնադ զազես, պատասխանեց նա կապկաբար Բարսեղ Աթանազիսեանի դիրքն ընդունելով:

— Հեղինէ, ասա լիմօնադ բերեն, ասաց նա իւր աղջկան: Օրիորդը, որ ինչպէս երևում է, կարծում էր թէ թզուկները մարդու պէս չեն ուտում իմում և այդ պատճառաւ շատ էր հետաքրքրւում

Բարսեղ Սիմէօնեանի խմելը տեսնել, վազեց կանչեց ծառային, որ խնդոյն եկաւ արծաթեայ սկուտողի մէջ դարսած բերելով լիմօնադ, շաքարաման և մի շեշ ջուր: Լիմօնազը շինուած էր: Բարսեղ Սիմէօնեանը ձգուելով բազկաթռռի մէջ՝ հրամայում էր իրան տալ երբեմն շաքար, երբեմն կիտրօն, իսկ օրիորդները միմեանց ձեռքից խլելով կատարում էին նորա պահանջը: Լիմօնազը պատրաստ էր. նա խմեց և ասաց, որ տաք է: Հեղինէն, չնայելով այն շոգ եղանակին, վազեց կիզող արեւի տակ բակի միջով ներքնասնից սառոյց բերելու: Բարսեղ Սիմէօնեանը շատ էր զուարճանում, որ օրիորդը նորա համար վազում էր:

— Ենորհակալ եմ սառոյց բերելուդ համար, գոչեց նա ծանրաբար գլուխը շարժելով և մի ահագին կտոր ձգեց բաժակի մէջ, որով առիթ ունեցաւ օրիորդին նորից ջրի ուղարկելու:

— Աննա Թովհաննիսեան, դուք զնացէք, դարձաւ ինձ հեղինէի մայրը, նկատելով, որ աղջիկը կրակի պէս կարմրել է:

— Չեմ խփի մինչև նա չգնայ, չեմ կամենում:

— Մի՛թէ Աննա Թովհաննիսեանը քեզ դուր չի գալիս, հարցրեց Բարսեղ Աթանազիսեանը:

— Չի դուր գալիս. պատասխանեց թզուկը: Հեղինէն վազեց ջուր բերելու. վերջապէս լիմօնազը պատրաստ էր:

— Չգո՞ւմ ես, յիմար, այն պատիւը, որ Հեղինէ Գէորգեանը անում է քեզ վազվզելով քեզ համար, ասաց Բարսեղ Աթանազիսեանը. արժանի՞ ես դու նրան:

— Չգու՞մ եմ, շատ լաւ զգում եմ և գիտեմ, որ

այս պատիւը միայն իմ մեծութեանս են տալիս, որ ոչ ոքի չէին տալ, և որ մինչև անգամ պատուհանից հաց խնդրող մաւրացկանի համար էս շոգին տեղեց չէին շարժուել: Հասկանում եմ նոյնպէս, թէ որքան անարժան եմ նորան և այդ իսկ պատճառաւ չեմ համարձակում խմել:

Բարսեղ Սիմէօնեանը բաժակը վերցրեց, օդի մէջ ձեռքով մի շրջան արեց, իբր բերանին մօտեցնելու, յանկարծ ձեռքը շարժեց և ՚ի զարմացումն բոլորի՝ լիմօնազը լուսաւոր կաթիլներով ցրուեցաւ պատշգամբի վանդակների միջեց: Օրիորդները տժգոհ շարժմունքներ արին, որովհետև զրկուեցան թզուկին խմելիս տեսնելու բաւականութիւնից: Բարսեղ Աթանազիսեանը շտապեց ցրուելու անբաւականութեան ամպերը, ստիպելով թզուկին զանազան խնդկատակութիւններ անել, ցոյց տալ թէ ինչպէս էր ողորմութիւն խնդրում, ինչպէս էր մանում, ինչպէս էր պարում Պուրանինի մօտ և ինչպէս նորա ճանձերն էր քշում, երբ նա ճաշից յետոյ քնում էր: Բարսեղ Սիմէօնեանը առաջուայ պէս կտորտում էր: Որքան որ հոգատար մայրը կամենում էր նոցա փոխանակ ինձ ուղարկել, թզուկը յայտնում էր թէ չի կամենում. Բարսեղ Աթանազիսեանի հարցին, թէ ինչո՞ւ ես դուր չեմ գալիս իրան՝ պատասխանում էր զչի դուր գալիս: Այս բանը աւելի էր զրգուում օրիորդների անձնասիրութիւնը և նոքա մոռանալով պրող արեւը, իրանք էին մէջ ընկնում, որ թզուկը բանի զնի նոցա: Փոխադարձ զուարճութիւնը եր-

կարացաւ, փոխադարձ որովհետեւ թզուէն աւելի էր զուարճանում նոցանով, քան թէ նոքա իրանով:

Հաշին նոր հիւրեր եկան: Բարսեղ Սիմէօնեանին ստիպեցին երկու բաժակ զինի խմել և նա աւելի գժուեցաւ. նա այլ ևս իւր հանաքներով չէր կարողանում ծածկել իւր ծաղրը, այլ հանաքներին արհամարհական ծաղրներով էր պատասխանում, որոց նենգութիւնը ծիծաղից թուլացած հիւրերը չէին նկատում: Միայն նա կամակորութեամբ ինձ չէր նկատում, կամ աւելի ձիշտ, ցոյց էր տալիս թէ չէր նկատում, և ես զգում էի, որ ինձ աչքից չէր թողնում: Բարսեղ Աթանազիսեանը, որ շատ էր ցանկանում պսակուիլ ազնուատոհմ աղջկայ վրայ և այդ պատճառաւ ինձ հեռուում էր միշտ, շատ էր նեղանում թզուկի վերայ նորա դէպի ինձ անուշադրութեան համար, բայց նորա բոլոր հրամաններն ու սպանալիքները չօգնեցին:

— Հը, Բարսեղ Սիմէօնեան, գեղեցիկ օրիորդները աչքի տակից քեզ են նայում, հա, չասես չէ, ծիծաղելով ասաց հիւրերից մինը:

— Այո՛, նայում են, պատասխանեց թզուկը:

— Դու հօ մէկին չ'ջօկեցիր, ճմարիան տաս:

— Զօկեցի թէ չէ, ձեզ ինչ. ես ու բարերարս մեր բանը գիտենք:

— Ըհը, բարերարիդ հեռ, միթէ նա էլ, հեռաբարբութեամբ հարցրեց Նեղինէն. բայց տեսնենք օրիորդները կուզեն:

— Ինչ որ իմիս է վերաբերում, չէր ուզել բացազանցեց թզուկը աժգոհութեամբ. իսկ բարերար-

1111

րինս էլ կարող եմ ասել, նոյնպէս չէր ուզի: Միթէ մարդու սիրտը կ'սիրահարուի՞ մի ոսկու տոպրակի հետ:

— Դուք սուր, դուք սուր, վայրահաչ, բայց չափդ ճանաչիր, զայրացած գոչեց Բարսեղ Աթանազիսեանը, տանից դուք կանեմ քեզ. ո՞ր աղջիկը կուզի քեզ, յիմար: Ո՞վ կնայի երեսիդ, մարդկութեան նախատինք ես դու: Թզուկի դէմքը դառնացաւ այս ամարդի յիշատակութեան վերայ, որ նորան զրկում էր մարդկային բաղաւորութեան մասնակցութիւնից, սիրոյ քաղցրութիւնից և որ իրան մարդկութեան նախատինք լինելը երեսովը տուէր: Ես շատ խղճացի նորան: Ես կանգնած էի նորա մօտ և ականայ շարժուածքով բռնեցի նորա փոքրիկ ձեռքը: Նա պինդ սեղմեց ձեռքս և հանդիսաւոր կերպով ցոյց տուեց բոլոր խմբին:

— Ես վայրահաչ եմ. ահա՛ նոյն իսկ գեղեցիկ օրիորդը տալիս է ինձ իւր ձեռքը: Բայց թող փորձէր իմ բարերարս առաջարկել նորան աշխարհիս բոլոր միլիօնները իւրն էլ հետը, սա չէր տալ նորան իւր ձեռքը. այո՛ չէր տալ: Բարսեղ Աթանազիսեանը այնպէս կարմրեց, որ բոլոր խումբը նկատեց նորա շփոթուած դէմքը: Օրիորդները զարմացած նայեցան միմեանց, շրթունքները կրծելով. նոքա կարծում էին, թէ Բարսեղ Աթանազիսեանը մտադիր է պսակուիլ նոցանից մէկի վերայ և սպասում էին այն բաւականութեան, որ մտադիր էին Պետերբուրգ դառնալուց յետոյ վայելել, ասելով թէ մերժել են միլիօնաւոր մարդուն:

— Դու ինչո՞ւ այդքան փոքր ես, հարցրեց հիւրերից մէկը— Բարոն Մենդելը:

— Ինձանից չէ, պարոն Մենդել, ինձանից չէ հասակիս փոքրութիւնը. ես 'ի ծնէ այսպէս եմ. ես պարզ մարդ եմ, ո՞վ էր տուել ինձ այնքան խորամանկութիւն, որ ես կարողանայի ինձ փոքրացնել: Այդ գիտեն խելացի մարդիկ, ինչպէս և Ձերդ ողորմածութիւնը: Իմ միտս է, թէ ինչպէս ձերդ մեծանձն ողորմածութիւնը միանգամ իմ բարերար Պ. Պուրանինի մօտից դուրս եկաւ մինչև ծնկներս խոնարհած և թզուկը աչքը ձգելով Բարոնի բարձր հասակի վերայ՝ իւր փոքր ձեռքը վերեւից ներքեւ բերեց մինչև իւր ծնկները: Այն ինչ ինքը հազիւ Բարոնի ծնկների բարձրութիւն ունէր: Եւ ես զարմացայ այն ժամանակ ձեզ վերայ, և շատ զարմացայ, թէ ինչպէս այնքան մեծ մարդը՝ այն աստիճան փոքրացաւ:

— Դեհ, լւիր, յիմար, խօսքը կտրեց շարացած Բարոնը:

— Ես, ձերդ ողորմածութիւն, յիմար չեմ, և ինձ հրամայել կարող է միայն իմ բարերարս, ոսկու պարկը: Կ'կամենայ կ'խօսեմ, չե կամենայ կ'լռեմ:

— Խօսիր, խօսիր, աղաղակեց Բարսեղ Աթանազինեանը, ուրախանալով, որ Բարոնից վեր դասուեցաւ:

— Ես կ'ինդրէի տանտիկնօջ, որ իւր իրաւամբ լռեցնի նորան, նա հարբած է, ինչ ասես դուրս կ'տայ:

— Հարբած եմ, բայց խելքս գլխիս է և պա-

տիւս ճանաչում եմ: ես մի փոքրիկ մարդ եմ և խօսքի տեղը զիտեմ: դուք հանդիստ կացէք, դարձաւ թզուկը դէպի տանտիկինը:

Տանտիկինը տեսնելով նորա շփոթմունքը, հանաքով թզուկի կողմը բռնեց. նա յոյս ունէր Բարոնի մասին մի բան իմանալու: Հեղինէն, որ հաւանում էր Բարոնին, ասաց.— Բարսեղ Աթանազինեան, լռեցրէք ձեր թզուկին:

— Ես միշտ յօժարութեամբ կատարել եմ ձեր բոլոր ցանկութիւնները, օրիորդ Հեղինէ, թոյլ տուէք այս անգամ էլ օրիորդ Աննաի ցանկութիւնը իմանալ, խոնարհաբար գլուխ տալով պատասխանեց Բարսեղ Աթանազինեանը, գուշակելով, որ ես խիստ էի ցանկանում իմանալ թէ ինչու՞ն էր բանը:

Ես խնդրեցի Բարսեղ Սիմէօնեանին՝ խօսել, չնայելով Հեղինէի բարկացոտ հայացքին:

— Այսպէս պատահեցաւ այն միջոցին, սկսեց արդէն առանց քաշուելու Բարսեղ Սիմէօնեանը,— երբ բարոնը Պ. Պուրանինի որդուց տարաւ յիսուն հազար: Մինչև խաղի վերջը սեղանի մօտ նստած զարմանում էի, թէ ինչո՞ւ բարոնին այդպէս յաջողում է բաղտը: Խաղեց յետոյ Պ. Պուրանինի որդին հիւրերի հետ դուրս գնաց շատ յուզուած: Հիւրանոցի ծառան (նոքա հիւրանոցու՞մն էին խաղում) եկաւ թղթերը հաւաքելու. բարոնն ասաց որ, թղթերը իրան պէտք են, և նոցա տեղը փող բաշխեց:

Այս խօսքերի վերայ բարոնը մեռածի պէս դեղնեց, կամենում էր վրայ ընկնիլ թզուկին, բայց ուշքի եկաւ և ականայ ժպտալով ասաց.

— Աւ, դուրս առ, շարունակիր:

— Աս եղած բանն եմ ասում. ծառան ուրախ ուրախ պարծենում էր խոհանոցում, իսկ ես հրաւիրուած էի հիւրանոցի խոհարարուհու մօտ, որ իմ կնքամայրս է: Հետաքրքրութիւնս շարժուեց տեսնելու այն բաղաւթեր թղթերը. ես գնացի բարօնի մօտ և հանեցի խաղաթղթերի կէսը ու տարայ ցոյց տալու Պ. Պուրանինին: Թէ ինչ կար նոցանում՝ այդ չգիտեմ, միայն Պ. Պուրանինը գրկեց ինձ և իրան բարերար անուանեց: Միւս առաւօտ բարօնը Պ. Պուրանինի որդու ստորագրութիւնը ձեռին եկաւ փոզերը ստանալու, և այնպէս հպարտութեամբ մտաւ, որ ձեռքդ չէր հասնի, իսկ դուրս եկաւ այնպէս կորացած, որ հազիւ թէ ծնկներին բարձրութիւն ունէր: Եւ թզուկը նորից ձեռքը բարձրացրեց բարօնի բարձրութեամբ և իջեցրեց մինչև իւր ծնկները:

Ամենքը հասկացան, որ բարօնը խարդախութիւն էր արել, որ նորա թղթերը նշանած են եղել այնպէս որ նա իմացել էր, թէ ո՞ւմ ձեռքը ինչ թուղթ կայ: Պա այնպիսի մի ստորութիւն էր, որի համար նա կարող էր դատի ենթարկուել: Նա խաբելով Պ. Պուրանինի որդուն, պահանջում էր նորանից տարած փողը:

Ամենքն էլ շփոթուեցան և չգիտէին ինչպէս վարուել այնուհետև բարօնի հետ:

Թզուկը շարունակում էր զբաղեցնել խմբին, ներկայացնելով թէ ինչպէս են մեծ մարդիք փոքրանում: Ինչպէս մեծ տիկինը բարձրից գոռում է դերձակ աղջկայ վերայ, երբ նա գալիս է իւր աշ-

խատանքի վարձն ուզելու, իսկ ինչպէս փոքրանում է, երբ պատահում է մանկ մի Ֆրանսիացու նորածնութեան մեծ խանութ, խնդրելու ապառիկ պատրաստել իւր համար էլի մի ձեռք նոր հագուստ. ինչպէս աստիճանաւորը այնքան հպարտ կանգնում է դիւղացու մօտ, որ ընկած էր նորա ոտները և ինչպէս փոքրանում է, երբ իշխանաւորը յանդիմանում է իրան:

— Մենք պարզ մարդիք ենք, այդպիսի խորամանկութիւններ չգիտենք. այս խօսքերով վերջացրեց Բարսեղ Սիմէօնեանը իւր զերը:

Արեկոյեան նորան ստիպեցին երգել, պարել, վազվզել մանուկների հետ, որոնք անդադար ոտները դէմ էին տալիս և թզուկը վայր էր ընկնում. մի նոր բան էլ մտածեցին. նորան հրամայեցին մէկ ծաղկէ փունջ շնորհել այն տիկնոջ, որին աւելի կհաւանէր, և ծաղկի փոխանակ ծածուկ նորա ձեռքը դրին մի կապ եղինջ: Բարսեղ Սիմէօնեանի աչքերը արտասուքով լցուեցան, բայց նա չչփոթուեցաւ և վայր ձգելով վարդը աներկիւղ վերցրեց եղնջի կապը և առաջարկեց տանտիկնոջ:

— Քեզ վայել է, մայրիկ, քո ուղկերանց շնորհիւ է պատրաստած, ասաց նա խոնարհարար գլուխ տալով:

Տիկինը այսպէս յայտնի բարկացաւ և ասաց, որ քնելու ժամանակն է:

Խուսմբ հաստատեց նորա խօսքը և Բարսեղ Սիմէօնեանի խաղերը շատերին դուր չէր եկել և Հեղինէն զայրացած յանդիմանեց Բարսեղ Աթանազի-

նեանին նորա համար, որ չէր սովորցրել թզուկին, թէ ինչ տեսակ բաներ կարելի է խօսել:

— Գնա, քնիր, յիմար, բարկացած հրամայեց նորան Բարսեղ Աթանազիսեանը:

— Հնազանդ եմ, մտաք բարով, պատուելի խումբ. չմոռանաք ինձ. ցտեսութիւն հայր, և գլուխ տուեց թզուկը ընկերութեան և իւր բարերարին:

— Ես քո ի՞նչ հայրն եմ, հարցրեց բարերարը:

— Մնաս բարեաւ, հարազատ հայր, կրկնեց թզուկը պատրաստուելով մի բան էլ ասել գնալիս:

— Ես ի՞նչ հայր եմ այսպիսի մի յիմարի. էյ, իմացիր ինչ անուէն պէտք է տալ ինձ:

— Ներեցէք, մոռացել էի: Եւ ի՞նչպէս կարող էի քո որդին լինել. քո որդիքդ քեզ պէս ոսկու պարկեր կլինին: Բարսեղ Աթանազիսեանը հաճոյաբար ժպտաց իւր հարստութեան մասին այս յիշատակութեան վերայ:

— Միայն դու մինչև նոցա մեծանալը բոլոր ոսկին պատուհանից դուրս կ'թափես և նոքա կմնան դատարկ տոպրակներ:

— Գնա, քնիր, յիմար:

— Գնում եմ, գնում, ամենողորմած բարերար:

Միւս առաւօտ ես վաղ վեր կացայ և գնացի փոքրիկ կաղնի անտառը ծաղիկներ հաւաքելու: Մացառների ճիւղերը բաժանելով՝ ես տեսայ թագ կացած թզուկին. նա նստած էր գետնին, ձեռքը ծնկին յեցած և գլուխն էլ դրած նորա վերայ: Արտասուքի խոշոր կաթիլները փայլում էին նորա աչքերում: Ելուկ լսելով՝ նա վեր թռաւ և կամենում էր փախ

չել. բայց ճանաչելով ինձ, իւր փոքրիկ ձեռքով արտասուքը սրբեց և բարևեց ինձ: Երեկուայ չար, կռուասէր ու ծաղրածու դէմքը չունէր այլ ևս. այլ զոցա փոխարէն նորա տգեղ և փոքրիկ կերպարանքը խորին տխրութիւն էր արտայայտում:

— Ի՞նչ է, օրիորդ Աննա, երեկ դուք տեսաք, թէ ինչպէս կարօտութիւնը թռչկոտում էր, ինչպէս էր պար գալիս, ինչպէս էր երգում, այսօր էլ տեսաք, ինչպէս կարօտութիւնը լաց է լինում:

Խեղճ թզուկին ինչ պէտք էր պատասխանել: Ինձ մտում էր միայն սեղմել նորա փոքրիկ ձեռքը:

— Հայրս իրաւունք ունէր, որ լսել անգամ չէր կամենում ինձ փողով մէկին ցոյց տալու, մայրս նոյնպէս իրաւունք ունէր, որ այնքան տանջւում էր իրան աշխատանքով: Ասում էին, չենք կայլենում մեր որդու արիւն արտասուքը խմել, թէպէտ անկիրթ մարդիք էին, բայց հասկանում էին, թէ մարդ ինչ կ'զգայ, երբ նորան նայում են ինչպէս ծովային քաղանի վերայ: Ահա օրինակ երեկ օրիորդների ամեն բանի վերայ հրաւիրում էին ինձ, իսկ նոքա ատամներիս էին նայում, ինչպէս մի կատուի կամ խոզի ձագի վերայ: Աստուած իմ, այս ի՞նչ բան է, որ մարդիք մարդիք չեն: Երբ տեսնում են իւրեանց եղբօրը, մի մարդու, ամենադառն կարօտութեան մէջ՝ չեն օգնում, օգնելու մտքով: Պատուհանից լսնդրող սովատանջ աղքատի մի մի կոպէկ են ձգում, իսկ զուարճութեան համար հարիւրներ են վատնում: Սրբիւնակ, եթէ ես խնդրեմ իմ ոսկու պարկից այն վեց հարիւր ութըլին, որ ինձ տուեց շորերիս հետ միասին, քաղաքից դուրս

մի փոքրիկ խանութ բանալու համար՝ չի տալ, իսկ եթէ մէկը ինձանից լաւը գայ նորա մօտ՝ հազար կ'ըրուի: Իսկ մենք կարող էինք վաճառակա- նութեամբ նորա պարտքերը հատուցանել:

Ես խօսք բայց արի թողուկի հետ: Զարմանում էի ես, որ նա երբեմն զըբից էր խօսում, երևում էր, որ զիրք շատ էր կարդացել:

—Պ. Պուրանինի փոքրիկ ուղիքը մէկ ուսուցիչ ունէին, նա ինձ էլ սովորցրեց, լաւ մարդ էր ինքը և ասում էր, որ ես էլ ընդունակ եմ և կարող էի մարդ դառնալ, եթէ ինձ փոքրուց սովորցնէին. բայց ես մարդ դառնալու համար չէի ստեղծած, այլ կատակի:

—Դուք կարդալ զրեւ զիտէք, զիտէք նոյնպէս և թուարանութիւն, կարող էք մի տեղ գտնել, ա- սացի ես:

—Ես այդ խնդրեցի Պ. Պուրանինից, իւր որ- զու տարուած յիսուն հազարը իրան հետ դարձ- նելուց յիտոյ: Նա ծիծաղեց և ինձ ասաց, թէ քո հայրդ քեզ մօտ կ'գնեմ, որ տան բանալին չ'վերց- նեն և փողերը չ'գողանան: Եւ ճիշտ էր ասում: Նա ինձ համար կամենում էր փող կտակել, որով ես մտա- զիր էի առևտուր անել: Բայց նա յանկարծ մեռաւ, և կայքը մնաց փոքր ժառանգների համար, իսկ մե- ծերը պարտքի տակ մնացին և այսպէս ես ծաղրա- ծու դառայ: Մի ժամանակ ես էլ սովորում էի ու- սուցչի մօտ, կարդում էի Լամանուսովի կեանքից, մտա- ծում էի ինձ ու ինձ. — սովորիր, դու էլ մարդ կ'դառ- նաս, բայց ինձպէսներիս մարդ դառնալու համար

հարկաւոր է Լամանուսով ծնուիլ: Բայց ինչ նման եմ Լամանուսովին: Ես լսեցի, երբ բժիշկը մի անգամ ու- սուցչի հետ վիճում էր, որ թողուկը ոչ թէ Լամա- նուսովի, այլ փոքր նշանաւոր ընդունակութիւններ էլ չէ կարող ունենալ: Առաջ ես չէի կամենում հաւա- տալ, իսկ յետոյ երբ սկսեցի կարդալ ուրիշ գրքեր, տեսայ, որ ոչինչ չեմ հասկանում. իսկ ուսուցիչն ա- սաց, որ իմ հասկանալու ժամանակս էր: Շատ դժուար էր: Եւ ես սկսեցի աւելի վէպեր ու բանաստեղծու- թիւներ կարդալ, իսկ յետոյ այդ էլ թողեցի. կար- դալուց յետոյ մի տեսակ թախծութիւն է գալիս մարդու վրայ: Ի՞նչ հարկաւոր է ծաղրածուին կարդալ:

—Մի վհատիր, Բարսեղ Սիմօնեան, ասացի ես, դուք կ'գտնէք և այնպիսի մարդիկ, որոնք կա- րող են նայել ձեզ վերայ, ինչպէս մարդու վրայ: Եւ ես ցոյց տուի նորան մի քանի լաւ ընտանիքներ, ու- ըրոնց ծանօթ էի ես Օրէնբուրգում:

—Բայց դուք կարծում էք թէ իմ բորերարս ինձ թոյլ կտայ, ես երեկ երեկոյ նորան խնդրեցի ինձ արձակել և թողուկը հեկեկաց փոքր ինչ, բայց յետոյ զգաստացաւ և շարունակեց. — խնդրեցի նա- րանից շուտ շուտ թողնել այստեղ գալու, դուք ինձ հետ մարդու պէս վարուեցաք: Նա այսպէս պատաս- խանեց. — քեզ եթէ շուտ շուտ թողնեմ մարդկե- րանց մէջ, յիմար, վատ կ'սովորեն, անօգուտ կ'լի- նի. նա խիստ կատաղութեամբ ծաղրեց Բարսեղ ա- թանագինեանին. ոչ, ինձ վիճակուած է ծաղրածու լինել: Ո՛հ, եթէ ես պակասաւոր չ'լինէի, մօրս կ'պա- հէի, քոյրերիս զրութիւնը կ'բարւոքէի, մենք բաղ-

տաւոր, ուրախ և լաւ կեանք կ'վարէինք, ես կ'հան-
գըրտացնէի պառաւ մօրս, որ դեգերուճ էր մեզ հա-
մար: Իսկ հիմայ ես ի՞նչ բանի պէտք եմ այս նա-
պաստակի թաթիկներով, և այս ասելով նա մի
տխուր ու չար հայեացք ձգեց իւր փոքրիկ ձեռքերի
վերայ:

11

ԳԻՆՆԷ 16 ԿՈՊԵԿ

Մախբուսէ Տփղիսի բարձր հայ դրամաճառների մաս:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0339542

